

Da bi pridobili sredstva za javno razsvetljavo in asfaltiranje cest so logovoru delovne organizacije prirejale na Gosposkarskem razstavi-razstave svojih izdelkov in pa sejme, kar je »prineslo« občni okrog milijonov dinarjev. »Zaradi teh razstav in sejmov, ki so zelo dobro šli, smo dobili inspekcijo na vrat« je tako, bolj za vmes, povedal je Koman. »Pa ni nič grešnega odkrila. Ugotovila je to, da smo upihek« od razstav in sejmov do zadnje pare uporabili za reševanje bolj perečih komunalnih zadev.

tistih letih se je za Bežigradom začela tudi intenzivna stanovanjska titev (Savsko naselje), pojavile so se prve samopostrežne trgovine in ri so dve klasični trgovini. Težnja občine je bila razvijati gospodar- »Zavedali smo se«, pravi Stane Bizjak, »da bomo lahko živeli le od podarstva. Vendar pa za to dejavnost nismo mogli uveljaviti nobene cije, ker ni bilo mestnega urbanističnega plana. Odločili smo se, da o razvijali elektro in kovinsko predelovalno industrijo, pa smo dali liti občinski urbanistični plan, ki pa ni bil na nobeni ravni sprejet.«

b koncu mandata je občina začela postavljati trolejbusno zvezo uć z mestom. Bila je to velika zadeva, ki je terjala mnogo borb in la. Titova cesta je bila takrat tlakovana le po sredini, ob straneh pa je metre širok pas makadama, ki je predstavljal kolesarsko stezo. Ko la asfaltirana, je bil to za občino velik praznik.

E. K.

ine Bizjak:

Častno opravljeno poslanstvo

Črnuče pred pol stoletja. Čas po šestojanuarski diktaturi, ko je bila povedana komunistična partija. Čas nasilja nad delavskim razredom in tega še svetovna gospodarska kriza in silna brezposejnost. Močno je občutili tudi mladi delavci.

ake so bile okoliščine pred petdesetimi leti ko se je skupina mladih, rednih črnuških delavcev odločila, da se združeno in organizirano e krivicam in zapostavljanju. Duhovni vodja te revolucionarne zamisli il mizarski delavec Maks Pečar. Od besed so prešli k dejanju in 2. rnarja 1932 je bilo ustanovljeno prosvetno delavsko društvo Svoboda.

id prvih črnuških svobodašev jih danes živi le še enajst. Med njimi tudi ne Bizjak, ki mu spomini na tiste čase niso zbledeli.

Spočetka je vladalo na Črnučah politično mrtvilo. Mladi napredni avci smo bili željni dejanj in medsebojnih stikov. Na Črnučah je tedaj itajalo kulturno društvo, ki pa je bilo v rokah klerikalcev in pod čnim vplivom župnika. Nekateri od nas smo skušali priti v to društvo, nas niso sprejeli, »obuja spomine Stane Bizjak. »Ko je Maks Pečar dal rudo za ustanovitve društva, smo se na to dobro pripravili. Povezali e se s sošolci in tovaršili iz vajeniške dobe, za katere smo vedeli kakšni n kako je pri njih doma. Ob ustanovitvi je Svoboda štela 20 aktivnih ov. Pridobili smo mnogo simpatizerjev in podporne članov. Razvili a razna področja društvenega življenja vse od kulturno-prosvetnega do športnega, šahovskega in planinskega.«

ivoboda je po večkrat na teden organizirala politična predavanja in la tudi študijske krožke. Napredni ljubljanski študentje so članom redovali temelje marksizma, jih seznanjali s političnimi dogodki v tu in z mednarodnim delavskim gibanjem. Prirejale je šahovske irije in smučarska ter nogometna tekmovanja.

ri tekmah ni šlo za zmago,« pravi Stane Bizjak, »saj smo bili slabi jometaši. Predvsem je šlo za lepo športno obnašanje in za pridobiva- novih simpatizerjev.« V kratkem povedano: Svoboda je celotno svoje vnanje usmerjala v razširjanje revolucionarne misli, za kar je izkori- a sleherni priložnost: na tekmah, pri stikih s sorodnimi društvi, na ninskih in drugih izletih. Planinska koč« »Pri treh puščicah«, (simboli bratstvo, enotnost in svoboda), ki so jo zgradili svobodaši z lastnimi dstvi in rokami, je bil kraj množičnih srečanj planincev in naprednja- in odlična priložnost za veliko revolucionarnih spodbud.

črnuška Svoboda je bila tudi dosleden in vztrajen pobudnik in organi- r vseh manifestativnih akcij. Izobezanje rdečih zastav ob obletnici obrske revolucije in ob mednarodnem delavskem prazniku, kresovi, so zagoreli kljub oprejanju orožnikov vsako leto na dveh 1. maja, je bilo delo svobodašev. Z vsako manifestacijo so dali astnikom vedeti, da so tu in da jih je čedalje več. Svoboda je neza- no krepila revolucionarno zavest ljudi, prešla na pozicije komuni- ne partije, kar se je zlasti še odrazilo na vsedelavskem zletu Svobod v lu 7. julija 1935. Zleta se je udeležilo okrog 70 Črnučanov, ki so bili bolj zagreti manifestanti.

let je pokazal moč delavskega razreda. Te sile se je oblast ustrašila. povedala je obstoj Svobod in tako tudi črnuške.

Po razpustu Svobode smo skušali ustanoviti društvo Vzajemnost,« e Stane Bizjak. »Tega nam niso dovolili, ker oblastniki niso dobili od

podpisnikov vloge jamstva, da bo novo društvo bolj »ponižno« kot je bila Svoboda.«

S tem pa revolucionarna dejavnost na Črnučah ni zamrla. Svobodaši so se priključili Posavcem in aktivno delovali v društvu Vzajemnost v Stožicah.

Partijska celica, ki je bila ustanovljena pri Svobodi je razvijala svojo dejavnost v okviru kmečko-delavskega gibanja. Budno je spremljala vsa politična dogajanja doma in v svetu. Dogodki, ki so sledili 1941. leta, niso presenetili. Črnučani so bili pripravljeni za oborožen boj proti okupa- torju.

Kot se spominja Stane Bizjak je samo en član Svobode stopil na stran okupatorja. Od aktivnih članov jih je v narodno osvobodilnem boju padlo eno tretjino, med njimi osem članov komunistične partije. Vseh žrtav pa je bilo 47, kar je pomenilo za tako majhno občino kot je bila črnuška izredno veliko.

Stane Bizjak je svoje spomine sklenil: »Leta 1942. sem bil v kamniškem bataljonu. Ko sem se ob neki priložnosti, bilo je to 25. decembra, vračal s kurirji na Jelovico, me je močno zanimalo, kakšno je stanje na Črnučah. V Dobravi sem jih dobro poznal. Zanimalo me je, če so štirje. Že naslednji dan je bila oblikovana partijska celica, ki je delovala na Črnučah vse do osvoboditve.«

E. K.

Janez Pavčič:

Slovo, ki to ni!

Šele ko je povedal, da je po starših Primorec, mi je bilo vse jasno. Njegove kretnje, plazovi besed, neskončne telefonijade, zagrizenost, volja. Skriti partizanski sodelavec, borec, miličnik, brigadir, spet v milič- niški uniformi, pa končno v civilu: telesno-kulturni delavec. Ves čas pa športnik. Večkratni državni prvak, državni reprezentant, olimpijec, tekač na smučeh in suhem, da mu ga ni para. Janez Pavčič.

Kako pisati o človeku, ki odhaja v pokoj, pa je še pred leti v smučinah z neverjetno voljo kazal hrbet treniranim športnikom, ki imajo mnogo manj let kot on delovne dobe; človeku, ki je iz dneva v dan vnašal ustvarjalni nemir v ljubljansko in bežigradsko telesno kulturo; ki je bil danes tu, jutri tam, pa kar naprej med najbolj zagrizenimi, najbolj aktivnimi. Dobro je skrival leta, tale Janez, poreče marsikdo ob prebiranju tega zapisa. Zanj prenehanje delovnega razmerja še zdaleč ni konec vsega, konec bogatih aktivnosti – pa ga tudi zaradi tega lahko postavimo za zgled marsikomu, ki ob upokojitvi iadikuje.

Življenjepis povzemamo čisto na kratko: oče je z družino zaradi dru- gačnih pogledov, kot jih je imela oblast, iz Italije že 1930. leta brez vsega odšel za pet let na Gorenjsko, nato pa so vojno dočkali v Uncu pri Raketu. Ko so okupatorji pogruntali, da sodeluje s partizani, se je Janez Pavčič maja 1944 vključil v Dolomitski odred, bil je ranjen v levo nogo, pa do osvoboditve nared, da je z 11. brigado legendarne 29. hercegovske divizije sodeloval pri osvobajanju Ljubljane (Bežigrad je pobraten s Trebinjem, odkoder je bilo veliko borcev 29. hercegovske divizije).

»V 29. hercegovsko divizijo sem bil dodeljen kot vodič od Primorske do Ljubljane. Spomini na prihod v osvobodeno mesto so nepozabni. Ljudje so bili sproščeni navdušeni, enotni, menim, da nikoli več, razen ob smrti predsednika Tita, nismo bili tako združeni.«

Po vojni je služboval v milici do leta 1962, zadnjih 17 let pa je bil tudi poklicno zapisan telesni kulturi. Ves čas pa se je ukvarjal s športom in rekreacijo. Nekaj časa je bil slovenski rekorder v teku na 3.000 m ovire, v smučarskem teku je bil olimpijec v Cortini, Innsbrucku in Grenoblu, sodeloval je na petih svetovnih prvenstvih...

»Nisem tak človek, da bi se težko sprijaznil z neko stvarjo – razen s krivico. Kot vrhunski športnik sem se nekega dne sprijaznil z dejstvom, da to nisem več, pa sem se preusmeril v rekreacijo. Danes sprejemam dejstvo, da mi je redna delovna doba potekla, z delom pa seveda ne bom nehal. Vedel sem, da bo prišlo slovo. Vedno sem imel ambicije nekaj doseči, trudil sem se, da bi bil dosleden, vedno sem rad svoje znanje posredoval drugim. Raje imam delo, akcijo, mnogo raje vidim rezultate dela – kot samo dogovore,« riše svoje življenjske modrosti, ki jim je sledilo posledno zvest. Brez diake na jeziku, vedno neposreden, odkrit. Zato je s svojim primorskim temperamentom marsikdaj tudi udaril po mizi, ne glede na to, kdo je sedel okrog nje, vendar oborožen z najboljšim orožjem: vedno je delal za dobro telesne kulture, za delovne ljudi in občane Ljubljane.

»V telesno kulturo zadnje čase prihajajo novi ljudje, manj aktivistično naravnani, nekateri ne zaradi dela, ampak zaradi osebne uveljavitve. To je zaskrbljujoče. Med Bežigradom in mestom je bilo v telesni kulturi dovolj razhajanj, porodilo se je nezaupanje, neobičajne metode dela. Čeprav smo bili večkrat izpostavljeni, lahko zadržim, da smo vedno igrali pošteno igro, kot smo se dogovorili. Tega, da skrbimo za dobrobit

občanov, nam ne more nihče zameriti, saj smo bili za to izvoljeni in nekateri celo plačani.«

Janezu Pavčiču lahko mirne duše pripišemo zaslugi za marsikateri športno-rekreativski objekt za Bežigradom, številni ljubitelji rekreacije se mu lahko zahvalijo za neštete koristne ure v naravi z njim, njemu gre dober del zasluge za silovit razmah tekaškega športa v Sloveniji, za nove modele tekaških smuč pri Elanu, za pohvale evropskih strokovnja- kov pri pregledu tekaških prog na olimpijskih prizoriščih v okolici Sara- jeva. Le kje ni bil?

S. D.

Vera Zavrl:

Dve ljubezni: otroci in narava

»Rada imam otroke,« pravi – in v teh besedah razgrinja svoje življenje. Vera Zavrla je v Dol prišla pred 21 leti, zadnjih osem let je ravnateljica na tamkajšnji osnovni šoli, ves čas pa aktivistka, z vsem srcem predana delu. Besede ji gredo težka z jezika, tudi po tem pogovoru je videti, da bi se raje dogovarjala za kakšno nalogo, za akcijo, kot pa pripovedovala o sebi. Tri desetletja v prosveti niso malo. »Prvih devet let sem delala doma, na Štajerskem, potem sem se poročila v Ljubljano. Težko sem šla zdoma,« pripoveduje in za hip oživi v spominih na tiste prve dni v Dolu, vasi, ki je bila pred dvema desetletjema še precej dlje od Ljubljane, kot je danes.

»Takrat smo imeli samo štiri učilnice in ker je šola že bila osemrazredna, smo imeli pouk v dveh izmenah. Višji razredi so imeli pouk vedno popoldne, poučevala sem v petem razredu, če pa je bilo treba, smo učitelji vskočili tudi v šestem, sedmem in osmem – ti trije razredi so bili takrat že na predmetni stopnji. Samo deset učiteljev nas je bilo takrat, vsi smo živeli blizu šole, v Dolu in okolici, pa amo zato lažje več časa posvetili šoli. Danes je drugače,« primerja. »Prelomnica za šolo je bilo 1974. leto, ko smo dobili še osem učilnic iz samoprispevka, takrat se je šolski okoliš razširil in otrokom iz Dolskega in Senožeti se ni bilo treba več voziti v šolo v Polje. Številu učencev se je z 250 povečalo na 380, danes jih je še kakšnih deset več. Tudi učiteljev je na šoli zdaj trikrat več kot takrat, ko sem prišla. V glavnem so mladi, le malo jih je iz Dola, vsi se vozijo semkaj.«

Tako je Vera Zavrla v svoji pripovedi prišla do problema, ki je zdaj večji, kot je bil pred dvema desetletjema. Ob napredku občine Bežigrad, vasi Dol in okoliških zaselkov, je levi breg Save razen Črnuč brez vsaj solidne, kaj šele dobre, avtobusne povezave z mestom, z občino. »Veliko težav nam to povzroča. Po pouku šolski avtobus učence razvozi po okoliških vaseh: marsikdo se mora zato odreči izvenšolskim dejavnos- tim, ki so kljub temu v zadnjih letih doživele silovit razmah. Ko peljemo učence na zdravniške preglede v Ljubljano, na razne prireditve, na tekmovanja, jih je vedno preveč za prenatrpane redne avtobuse, najemati moramo svoje, kar pa seveda veliko stane. Naši učitelji ne stanujejo v Dolu; zato jih je težko angažirati v popoldanskem času, v soboto in nedeljo; breme vedno znova ostane na istih ljudeh.«

Skoraj ga ni dela v krajevni skupnosti in družbenopolitičnih organiza- cijah, ki se ga Vera ne bi lotila. Zato ni nič čudnega, da ji za drugo veliko ljubezen, za naravo, zmanjkuje časa. Čeprav je gozd le streljač daleč in ima skrbno obdelan vrt ob hiši. »V krajevni skupnosti odlično sodelu- jemo s tovarno JUB«, pohvali, »vodstvo tovarne je vedno imelo posluh za kraj,« in že jo zaskrbi kaj bo z Dolom, kaj bo z Ljubljano, če bodo tamkaj res postavili načrtovano atomsko centralo. »Le kdo si želi tako sosedo,« si postavi vprašanje in skuša pragnati misli, ki so izrečane proti centrali prav na vsakem sestanku v krajevni skupnosti. Pa sva hitro spet v šoli. »Še danes je moje največje veselje delo z učenci, zato kaj rada vskočim, ko kdo od kolegov ostane doma, rada pa imam tudi pedagoško delo z mladimi učitelji.« Ti prihajajo z akademiji in fakultet polni najrazličnejših znanj, pa žal premalo pripravljeni za delo v razredu, zlasti za interesne dejavnosti. Zato jim izkušnje ravnateljice lahko veliko pomagajo.

»Ne maram pa administracije – in te je iz dneva v dan več. Kot ravnateljica izpolnjujem najrazličnejša poročila, ankete in kaj vem kaj še, pa že vnaprej vem, da je delo brez pravega haska, saj ni povratnih informacij, marsikaj potem obleži v predalih – vse to na škodo časa, ki bi bil sicer posvečen pedagoškemu delu.«

O Ljubljani, o Bežigradu, o ljudeh danes in pred dvajsetimi leti, ko je prišla sem? »Včasih je bila med ljudmi večja pripravljenost za delo, danes nekateri stojijo ob strani, bolj mislijo nase. Morda so prezaposleni, morda imajo več funkcij tam, kjer delajo,« jih v istem hipu brani. »Beži- grad je doživel neverjeten napredek, saj je skoraj vse novo. Tudi v našem kraju je marsikaj novega, dovolj, da lepo živimo. Blizine mesta, mestnega vrveža, vsega, kar nudi mesto, sploh ne pogrešam,« končuje Vera Zavrla, ki je rada v Dolu, med otroki, v naravi, ob spominih na svojo štajersko, seveda.

S. D.

50 let delavsko prosvetnega društva Svoboda

lavsko prosvetno društvo Črnuče je bilo ustanov- 2. februarja 1932. Ustanovi- ga mladi delavci, ki jih je amal napredni duh. Duhovni i mladih proletarcev je bil i mizarski pomočnik Maks a. Tesno sta sodelovala še a Dragarjeva in Franc Rav- ldez. Rezka Dragarjeva, i Pečar in Franc Ravbar so asneje proglašeni za nara- heroje.

edседnik Svobode je bil e Pečar. Največkrat so se se- li pri Francu Pečarju. Tam rali literaturo o delavskem nju po svetu, o državnih ure- in o razmerah v Sovjetski i, razpravljali so o Marxovem talu in prebirali vse članke ačne revije Svobode.

ta 1935 je banska uprava ovedala vsa delavska druš- Svobode, češ da so levičar- in nasprotujejo državnemu i kraljeve Jugoslavije. Na zu- je prenehalo delovati tudi tvo na Črnučah, vendar pa e ustanavljala nova delavska tva Vzajemnost, ki so imela e ideje in program kot prej oda. Črnuški Svobodaši so

nadaljevali dejavnost v društvu Vzajemnost, ki je bilo ustanovlje- no na Ježici. Sodelovali so v ša- hovski, pevski, teledadni in športni sekciji. Za resnejše delo so se sestajali pri Andreju Ku- marju in Marku. Pogosto so orga- nizirali izlete, ki so bili nekakšni shodi, kjer so poslušali revolu- cionarne govore Franca Lesko- ška-Luke, Rezke Dragar, Angel- ce Opepeki in Borisa Kidriča. Mnogokrat so se zadrževali na Mali planini, kjer so imeli svojo kočo. Za prvi maj so naskrivaj pripravili in zažgali kresove. Leta 1938 je oblast med volitvami za- prla osem Svobodašev. Leta 1939 je bilo na Črnučah ustanov- ljeno tudi društvo prijateljev SZ. Skrivoma so zbirali denarne pri- spevke za španske borce.

Med NOB so nemški okupator- ji popolnoma onemogočili delo- vanje društva. Sicer pa je večina članov že prva leta odšla v parti- zane. Nemci so dobili v roke sez- nam Svobodašev, zlasti organi- zatorjev in mnogo od njih je bilo zaprtih.

Leta 1945 so preživeli Svoboda- ši in drugi vaščani ustanovili novo Svobodo. Društvo je razvilo

mного sekcij, še posebej ko je bil zgrajen združni dom in so dobili svoje prostore. Odigrali so 41 raznih iger, orkester (tedaj je bil najboljši v okraju) je nastopil 36-krat. Leta 1954 je začel delati kino. Organizirali so harmonika- rski orkester in pevske zборе. Na- zadnje so ustanovili še likovno skupino, spet je zaživela dram- ska skupina.

Na ustanovnem občnem zboru gasilskega društva Črnuče spom- mladit leta 1912 se je zbralo 28 članov. Najprej so si nabavili dve ročni brizgalni, v katere je bilo treba nalivati vodo z vedri. V letu 1920 so nabavili ročno prevozno črpalko (na konjsko vprego), ki je bila za takratne razmere velika pridobitev, čeprav je bilo za uspešno akcijo pri požaru po- trebno 20 do 25 mož. S prosto- voljnimi delom so zgradili gasilski dom, na katerega so bili zelo po- nosni. V letih 1928 do 1930 so člani zgradili s prostovoljnimi delom tudi dva vodna bazena, na

Prostovoljno gasilsko društvo Nadgorica je bilo ustanovljeno 25. junija 1912. Takrat je imelo društvo 22 članov. 22. septembra istega leta so s prostovoljnimi prispevki kupili štirikolno ročno brizgalno. Zgradili so tudi betonski rezervoar, ker vas ni imela tekoče vode. Leta 1913 so kupili zemljišče za gradnjo gasilskega doma, vendar je ta načrt prekri-

Ježi in. na Črnučah. V letu 1931 so s lastnimi sredstvi kupili mo- torni črpalko, ki pa je niso mogli prenašati na požarišče. Zato so člani sami napravili voz, na kate- rem so prevažali motoriko in opremo; ta voz zdaj stoji v teh- ničnem muzeju v Bistri. Odločili so se tudi povečati gasilski dom, vendar je druga svetovna vojna prekinila dela.

Po vojni je društvo spet ožive- lo. Pomagalo je pri obnavljanju porušene domovine, zlasti pri obnavljanju požgane Rašice. V letih 1946 in 1947 so tudi razširili gasilski dom. V letu 1958 je druš-

žala prva svetovna vojna.

Društvo je ponovno zaživelo spomladi 1919. Leta 1921 so zgradili gasilski dom, leta 1922 so kupili moštveni voz, leta 1929 pa prvo motorno črpalko. De- cembra 1936 so kupili rabljeni avtomobil Ford in ga predelali v orodni voz, prvi v daljni okolici. Svojemu namenu je služil vse do leta 1975.

Društvo je navezalo stike tudi z osnovno šolo Maksa Pečarja, da bi pomladili svoje vrste. Ustano- vili so pionirske in mladinske de- setine, ki uspešno sodelujejo na raznih tekmovanjih in so osvojili že lepo število pokalov in pisme- nih pohval.

Gasilsko društvo Črnuče je po- brateno z GD Zaplana.

70 let gasilskega društva Nadgorica

70 let gasilskega društva Črnuče

Leta 1940 so dokupili zemlji- šče za povečanje gasilskega do- ma, vendar je vojna preprečila nameravano delo. Okupator je gasilce mobiliziral za nemški »fa- jerver«. Nekateri zavedni člani so orodje delno poskrili, orodni voz pa se je znašel v nevozni stan- nju. Večina članov društva je so- delovala v NOV drugi so poma- gali ilegalno. Med njimi ni bilo izdajalcev domovine.

Po vojni so se spet zbrali 9. septembra 1945. Leta 1962 so dobili povsem sodoben gasilski dom; člani so pri tem opravili 4861 prostovoljnih delovnih ur. Leta 1970 so preko občinske ga- silske zveze prejeli prvo sodobno vozilo IMV kombi Gasilec, leta 1971 pa še najnovejšo motorno črpalko. Kupili so tudi vrt, ki bo služil za rekreacijo, vaje in tele- sno vadbo članov. V bližnji pri- hodnosti nameravajo zgraditi še tri vodne bazene v vaseh.

Dokazila za uspehe GD Nado- rica so številne plakete in prizna- nja. Leta 1962 so dobili tudi ga- silsko odlikovanje II. stopnje. Ta čas šteje društvo 32 aktivnih čla- nov, 18 mladincev, 22 naraščaj- nikov in žensko desetino.

ZBOR OBČANOV / 9